

2023-10-23 Nr. NV-2581

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-1414, 23-1415, 23-1416; 23-1418, TAIS-23-12524(2); 23-12525(2); 23-12526(3); 23-12527(2); 23-12528(2);		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUSMIŲ VYKDYMO KODEKSO 15, 20, 21, 31, 37, 64, 68, 83, 90 IR 94 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 358 IR 360 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PROBACIJOS ĮSTATYMO NR. XI-1860 14, 15, 16, 25, 29 IR 30 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SUĖMIMO VYKDYMO ĮSTATYMO NR. I-1175 24 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Teisingumo ministerija	Pasirenkama ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta Data iš kalendoriaus	Pasirenkama ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Nuo 2023 m. sausio 1 d. pradėjus taikyti naujos redakcijos Bausmių vykdymo kodeksą, Probacijos įstatymą bei Suėmimo vykdymo įstatymą, identifikuoti teisinio reguliavimo trūkumai, trikdančios darbo su nuteistaisiais bei jų resocializacijos efektyvumą bei mažinančios bausmių vykdymo sistemos resursų racionalų panaudojimą:

- nenustatyta pareiga viešųjų darbų bausme nuteistam asmeniui, įsiteisėjus nuosprendžiui, susisiekti su Lietuvos probacijos tarnyba (toliau – LPT) ar atvykti į ją, kai gaunamas šios tarnybos šaukimas; praktikoje stebimi dažni atvejai, kai laisvės apribojimo bausme nuteistasis atvyksta į LPT per 3 dienas nuo nuosprendžio įsiteisėjimo, tačiau ši tarnyba dar nebūna gavusi iš teismo nuosprendžio ir negali pradėti jo vykdyti;

- nevienodos įvairių kategorijų nuteistiesiems intensyvios priežiūros bei elektroninio stebėjimo įtaiso naudojimo sąlygos bei nereguluota tvarka, kai elektroninio stebėjimo įtaiso nešiojimas baigiasi poilsio ar švenčių dienomis; nustatyti nuteistųjų perkėlimo iš vienos bausmės vietos į kitą bausmės atlikimo vietą atvejais neapima praktikoje naujai identifikuojamų atvejų (pvz. nuteistojo perkėlimas dėl bausmės atlikimo vietos remonto darbų ar uždarymo, ir kt.); neaptartos arešto ar terminuotos laisvės atėmimo bausmės laiko, kai nuteistasis laiku negrįžta į bausmės atlikimo vietą, skaičiavimo nuostatos; neracionalus nuteistųjų, dirbančių laisvėje, lėšų apskaitymo mechanizmas;

- į nusikalstamų veikų, už kurias laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems negali būti taikomas lygtinis paleidimas, atvejais neįtraukti nusikaltimai žmoniškumui ir karo nusikaltimai;

- nuteistiesiems, kuriems paskirta laisvės atėmimo bausmė viršija trejus metus, bet neviršija dešimt metų, nenumatyta galimybė bausmės atlikimo pabaigoje suteikti trumpalaikės išvykas į namus du kartus per mėnesį, o tai sistemškai nesiderina su kitomis nuteistųjų kategorijomis, kurioms tokia teisė numatyta;

- nenumatyta galimybė nuteistiesiems teikti sveikatos priežiūros paslaugas privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, kai tam tikrų asmens sveikatos priežiūros paslaugų neteikia valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigos, esančios arčiausiai laisvės atėmimo vietos įstaigos.

Probacijos įstatyme:

- nustatyta, kad probuojamieji per tris dienas nuo nuosprendžio, kuriuo paskirta probacija, įsiteisėjimo turi atvykti į LPT arba atvykti į šią tarnybą per tris dienas nuo jos šaukimo gavimo dienos. Neretais atvejais į LPT pirmą kartą atvykus probuojamam ar nepilnamečio atstovui pagal įstatymą negalima pradėti vykdyti probacijos ar atlikti kitų veiksmų, susijusių su probacijos vykdymu, nes iš teismo dar nebūna gauti reikiami dokumentai;

- nereglamentuoti atvejai, kaip turi elgtis probacijos tarnyba, kai įvertinus nusikalstamo elgesio riziką nustatoma, kad lygtinai nuo bausmės atleistam nuteistajam asmeniui neidentifikuojamas poreikis dalyvauti elgesio pataisos programose, nesilankyti vietose, kuriose jam negalima lankytis, ar bendrauti su kai kuriais asmenimis;

- nenumatyta galimybė nustatyti papildomas probacijos sąlygas ir paskirti papildomas baudžiamojo poveikio priemones, jei jos darytų teigiamą įtaką probuojamojo elgesiui ir padėtų pasiekti probacijos tikslus;

- nustatytos probacijos nutraukimo sąlygos, kai teismas LPT teikimu priima sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę arba panaikinti lygtinį paleidimą iš laisvės atėmimo vietų įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį, nepakankamai siejamos su probuojamojo asmens nusikalstamo

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

elgesio rizikos vertinimu, dėl ko nemažėja atvejų, kuomet teismai tenkina tik apie trečdalį probacijos pareigūnų teikimų, nurodydami bendrus netenkinimo motyvus, dėl ko neracionaliai naudojami tiek probacijos, tiek teismų ištekliai, darbo laikas ir kt.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Bausmių vykdymo kodekso projektu siūloma:

- nustatyti pareigas nuteistiesiems viešaisiais darbais susisiekti su LPT per 5 darbo dienas nuo teismo nuosprendžio, kuriuo paskirta viešųjų darbų bausmė, įsiteisėjimo dienos, taip pat atvykti į LPT šios tarnybos šaukime nurodytą dieną ir suvienodinti visų nuteistųjų, atliekančių bausmes, teisinę padėtį (pareigos), o kartu būtų sudaryti prielaidas LPT, prireikus, išsikviesti nuteistąjį viešaisiais darbais;
- patikslinti nuteistajam nustatytą pareigą per tam tikrą laiką atvykti į LPT – vietoje atvykimo į per 3 darbo dienas, nustatyti pareigą susiekti su LPT per 5 darbo dienas, o pareigą – atvykti pagal LPT šaukimą - išskirti kaip atskirą;
- sumažinti perteklinių nuteistųjų atvykimo į LPT skaičių, kai LPT dar nėra gavusi reikalingų dokumentų nuosprendžiui vykdyti, racionaliau naudoti minėtos tarnybos žmogiškuosius resursus;
- elektroninį stebėjimo įtaisą nuimti nuteistajam prieš poilsio arba šventės dieną einančią darbo dieną (*jeigu intensyvios priežiūros vykdymo pabaigos diena sutampa su poilsio arba švenčių diena*), taip aiškiau sureguliuoti intensyviosios priežiūros sąlygas ir racionaliau naudoti LPT žmogiškuosius ir finansinius išteklius;
- nustatyti papildomus atvejus, kada nuteistieji galėtų būti perkelti į kitą laisvės atėmimo bausmės atlikimo vietą (*kai jiems siekiama padidinti sveikatos priežiūros ar kitų socialinių paslaugų prieinamumą; nutraukiant ar laikinai sustabdant bausmės atlikimo vietas arba jos dalies eksploataciją*);
- nustatyti, kad nuteistieji, kurie atlikdami bausmę atviro tipo bausmės atlikimo vietoje be pateisinamų priežasčių nustatytu laiku negrįžo į atviro tipo bausmės atlikimo vietą ar iš jos pabėgo, būtų perkelti į pusiau atviro tipo bausmės atlikimo vietos paprastąją grupę toliau atlikti bausmės;
- optimizuoti laisvės atėmimo vietų finansinių padalinių darbo krūvius ir tvirtinti lankstesnį išskaitų iš laisvėje pagal darbo sutartis dirbančių nuteistųjų darbo užmokesčio mechanizmą, kai laisvėje įdarbinami nuteistieji, kuriems:
 - leidžiama disponuoti grynaisiais pinigais (t. y. atliekantys bausmę atviruosiuose kalėjimuose), juos įdarbinę asmenys turėtų patys iš nuteistojo atlyginimo išskaičiuoti 10 proc. lėšų sumą ir ją pervesti laisvės atėmimo vietų įstaigai (*kuri šias lėšas nukreiptų į Socialinės paramos nuteistiesiems fondą*), o likusią darbo užmokesčio dalį darbdavys tiesiogiai pervestų į kredito įstaigoje esančią nuteistojo asmeninę sąskaitą;
 - neleidžiama disponuoti grynais pinigais (t. y. atliekantys bausmę pusiau atviro tipo lengvojoje grupėje), kaip ir šiuo metu, juos įdarbinę asmenys ir toliau privalėtų visą šių nuteistųjų darbo užmokesčių pervesti laisvės atėmimo vietų administracijai (*kuri, atlikusi išskaitas į Socialinės paramos nuteistiesiems fondą ir nuteistojo neliečiamąją asmeninės sąskaitos dalį, likusią pinigų sumą įskaitytų į savo administruojamą nuteistojo sąskaitą*);
- sulyginti nuteistiesiems siūlomų trumpalaikių išvykų suteikimo intensyvumą (*nuteistiesiems, kuriems paskirta bausmė viršija trejus metus, bet neviršija dešimt metų laisvės atėmimo, atlikusiems du trečdalius bausmės, du kartus per mėnesį galėtų būti suteikiama trumpalaikė išvyka į namus ar pasimatyti su artimaisiais*);
- lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietų įstaigos netaikyti asmenims, atliekantiems bausmę už nusikaltimus žmoniškumui ir karo nusikaltimus;
- sudaryti sąlygas nuteistiesiems ir suimtiesiems užtikrinti sveikatos priežiūros paslaugas privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, kurios yra sudariusios sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl tokių paslaugų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis (*tais atvejais, kai valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigos, esančios arčiausiai laisvės atėmimo vietos įstaigos, neteikia nuteistiesiems reikalingų antrinio ir tretinio lygio sveikatos priežiūros paslaugų*);
- į arešto arba laisvės atėmimo bausmės atlikimo laiką neįskaičiuoti vieną dieną viršijantį laikotarpį, kuriuo nuteistasis būdamas laikinai išleistas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos be svarbios priežasties nustatytu laiku į ją negrįžo ar buvo pabėgęs iš laisvės atėmimo vietų įstaigos.

Probacijos įstatymo projektu siūloma:

- suvienodinti probuojamiesiems asmenims siūlomas nustatyti pareigas su BVK projekte siūlomomis nustatyti pareigomis nuteistiesiems viešaisiais darbais ir laisvės apribojimu dėl atvykimo ar susisiekti su LPT;
- nustatyti, kad lygtinai iš laisvės atėmimo vietų įstaigos paleistas asmuo galėtų nevykdyti jam nustatytų pareigų, jei LPT įvertinusi lygtinai paleisto iš laisvės atėmimo vietų įstaigos nuteistojo rizikos lygį, kriminogeninius ir kitus veiksnius, nenustato elgesio pataisos programų, kuriose tikslinga dalyvauti šiam nuteistajam, vietų kuriose jam negalima lankytis, ir asmenų, su kuriais jam negalima bendrauti;
- nustatyti išlygą dėl elektroninio stebėjimo įtaiso probuojamam asmeniui nuėmimo, kai intensyvios priežiūros terminas sueina poilsio ar šventės dieną (*sulyginant keičiamo įstatymo projekto ir BVK projekto analogiškas*

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

nuostatas);

- sudaryti LPT galimybę ne tik keisti probacijos sąlygas probuojamajam, bet ir siūlyti nustatyti papildomų probacijos (galiojančiame baudžiamajame įstatyme numatytais tam tikromis baudžiamojo poveikio arba auklėjamojo pobūdžio priemonėmis bei pareigomis) sąlygų, kurios individualizuotų probacijos procesą ir jei tai darytų teigiamą įtaką probuojamojo elgesiui, padėtų užtikrinti nuketėjusio asmens interesus, įgyvendinti probacijos tikslus;
- numatyti, kad LPT nereiktų kreiptis į teismą dėl probacijos sąlygų įvykdymo termino pratęsimo, jei nuteistasis jų neįvykdė dėl pateisinamų priežasčių ir siūlyti, kad šis terminas prasitęstų automatiškai iki probacijos vykdymo termino pabaigos;
- numatyti naujas probacijos panaikinimo sąlygas, kurios būtų susietos su probuojamojo nusikalstamo elgesio rizikos arba žalos kitiems asmenims padidėjimu bei realia grėsme visuomenei, ir tik esant šioms sąlygoms, LPT kreiptųsi į teismą dėl probacijos panaikinimo, ir kad probacijos panaikinimas nuteistajam būtų taikomas tik kaip ultima ratio priemonė. *Atkreiptinas dėmesys į tai, kad probacijos panaikinimas nuteistajam (probacijos tarnybos teikimu ir teismo sprendimu) kaip ultima ratio priemonė turėtų būti grindžiamas ne siekiu rečiau kreiptis į teismą (dėl daugumos netenkinamų LPT teikimų teismuose), ar teismų bei probacijos tarnybos darbo krūvių mažinimo, bet siekiant probacijos vykdymo efektyvumo, probacijos pareigūnų rengiamų teikimų kokybės, gebėjimų individualizuoti probacijos procesą ir skatinti patį nuteistąjį laikytis probacijos sąlygų, didinimu, nustatant aiškius nuteistojo nusikalstamo elgesio rizikos arba žalos kitiems asmenims rizikos padidėjimo įvertinimo kriterijus.*

Suėmimo vykdymo įstatymo projektu siūloma nustatyti galimybę suimtiesiems, kaip ir nuteistiesiems, asmenims teikti sveikatos priežiūros paslaugas privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, kurios yra sudariusios sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl tokių paslaugų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis

Baudžiamojo proceso kodekso 358 ir 360 straipsniuose siūlomi Bausmių vykdymo kodekso projekto nuostatas atitinkantys redakciniai patikslinimai.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įstatymų projektų rengėjai nurodo, kad Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų valstybės ir savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

Įstatymams įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikės.

STEBĖSENA

Įstatymų projektams stebėsenos procedūros nėra siūlomos, tačiau būtų tikslinga stebėti, ar ir kaip siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai, naujos įdiegiamos probacijos sąlygos įtakos nuteistų resocializacijos bei probacijos efektyvumą ir, LPT ir teismų darbo krūvių pokyčius.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Įstatymų projektų derinime dalyvavo Sveikatos apsaugos ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Teisėjų taryba, Nacionalinė teismų administracija, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Seimo kontrolierių įstaiga, Lietuvos bausmių vykdymo sistemos įstaigų darbuotojų interesus atstovaujanti profesinė sąjunga.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Įstatymų projektai suderinti su institucijomis, kritinių nesuderintų pastabų nėra.

Seimo kontrolierių įstaiga ir Lietuvos bausmių vykdymo sistemos įstaigų darbuotojų interesus atstovaujanti profesinė sąjunga pastabų ir pasiūlymų Įstatymų projektams nepateikė.

Įstatymų projektų teikime siūlytume detalizuoti, ar ir kaip buvo atsižvelgta į Nacionalinės teismų administracija pateiktas pastabas dėl BVK projekto 6 straipsnio 2 dalimi siūlomo BVK 64 straipsnio 3 dalies pakeitimo (*kokiais atvejais išskaitas Socialinės paramos nuteistiesiems fondui atlieka ne nuteistojo darbdavys, bet laisvės atėmimo vietų įstaiga, taip pat kokiais atvejais 10 proc. nuteistojo darbo užmokesčio dydžio suma pervadama tik į šį fondą, o kokiais 10 proc. darbo užmokesčio įrašoma į nuteistųjų neliečiamą asmeninės sąskaitos dalį*).

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabos ir pasiūlymai pateikiami 2023 m. spalio 13 d. išvadoje Nr. NV-2498.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Įstatymų projektais keičiamos Bausmių vykdymo kodekso ir su juo susijusių teisės aktų nuostatos, įsigaliojusios nuo 2023 m. sausio 1 d., atsižvelgiant į iki šio laikotarpio bausmių vykdymo sistemos personalo identifikuotą taikymo problematiką. Siektina, kad bausmių vykdymo įstatyminiai pakeitimai būtų teikiami papildomai įvertinant, ar fiksuojama galiojančio teisinio reguliavimo problematika negali būti sprendina efektyvinant bausmių vykdymo institucijų veiklą bei tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Bausmių vykdymo kodekse siūloma sudaryti sąlygas nuteistiesiems ir suimtiesiems užtikrinti sveikatos

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

priežiūros paslaugas privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, kurios yra sudariusios sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl tokių paslaugų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, t. y. tais atvejais, kai valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigos, esančios arčiausiai laisvės atėmimo vietos įstaigos, neteikia nuteistiesiems reikalingų antrinio ir tretinio lygio sveikatos priežiūros paslaugų.

Atsižvelgiant į tai, kad galiojančiame Bausmių vykdymo kodekse tokios nuostatos nėra, tikslinga aiškinamajame rašte išsamiau ir duomenimis (statistika) pagrįsti siūlomų pokyčių realų poreikį, įvardyti esamą nuteistųjų ir suimtųjų asmens sveikatos priežiūros sistemos problematiką ir specifiką, vykdytų bausmių vykdymo sistemos sveikatos priežiūros sektoriaus pertvarkymų rezultatus; konkretizuoti negalimų suteikti nuteistiesiems bei suimtiesiems sveikatos priežiūros paslaugų mastą (sąrašą) bei priežastis, dėl kurių šių paslaugų nėra galimybių teikti bausmių vykdymo sistemoje; nurodyti, ar buvo vertinama, kokių veiksmų (be siūlymo keisti teisinį reguliavimą) buvo imtasi, siekiant užtikrinti reikiamų sveikatos priežiūros paslaugų teikimą bausmių vykdymo sistemoje ir kokie šio vertinimo rezultatai; taip pat detalizuoti siūlomo naujo teisinio reguliavimo praktinio įgyvendinimo mechanizmą, poveikį valstybės, bausmių vykdymo sistemos ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetams, taip pat ar bus reikalingi susijusių poįstatyminių teisės aktų pakeitimai, ir pan.

Įstatymų projektų rengėjams siūlome įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas Įstatymų projektams.

PAŽYMĄ PARENGĖ	Artūras Norkevičius
	Viešojo valdymo grupė, vyresnysis patarėjas